

XII-XIX wiek

Historia szkoły w Książnicach jest ściśle związana z dziejami miejscowości. Nazwa Książnice wskazuje na przynależność do uposażenia księżnych polskich, zapewne jeszcze w okresie rozbicia dzielnicowego. Pierwsza wzmianka źródłowa pochodzi z roku 1326. W źródłach historycznych Książnice w tym roku występują już jako siedziba parafii. Wielkość okręgu parafialnego oraz kościół pod wezwaniem Jana Chrzciciela sugerują, że historia parafii w Książnicach jest znacznie starsza. Historycy sądzą, że powstała ona w drugiej połowie XII lub pierwszej połowie XIII wieku. Pierwsze szkoły w parafiach wiejskich w regionie mieleckim powstawały w XIV wieku, stąd wniosek, że Książnice jako siedziba jednej z najstarszych parafii w regionie musiały posiadać szkołę. Jedną z pierwszych wzmianek na ten temat pochodzi z roku 1513, gdzie stwierdza się istnienie szkoły z nauczycielem prowadzącym, określanym jako minister ecclesiae. Szkoła w Książnicach istniała prawdopodobnie do utraty niepodległości przez Polskę w roku 1795. Źródła historyczne potwierdzają, że w roku 1853, w czasie zaborów, nauczycielem w tutejszej szkole był Jan Roman. Uczęszczało do niej wtedy 93 uczniów.

Okres I wojny światowej

Przed wybuchem I wojny światowej w Książnicach istniała szkoła 1-klasowa, w której nauczycielem był Jan Skowron. Po wybuchu wojny przez wieś kilkakrotnie przechodziły wojska rosyjskie i austriackie, które stacjonowały w tutejszej szkole. Wewnętrzne urządzenia szkolne doszczętnie zniszczono. Przybory do nauczania, biblioteka założona przez Krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej licząca 168 książek uległa zupełnemu zniszczeniu. Izbę szkolną zamieniono na warsztat stolarski. Z braku drzewa palono w piecu szkolnymi ławkami. Po ofensywie austriackiej i niemieckiej w maju 1915 roku, wojska rosyjskie zostały wyparte z Galicji. Do Książnic i okolic zaczęło powracać normalne życie. Naukę w szkole rozpoczęto uroczystym nabożeństwem 4 sierpnia 1915 roku. W tym czasie stary budynek szkolny wymagał remontu oraz uszczelnienia pokrycia dachowego, toteż z zebranych dobrowolnych składek mieszkańców gmin Książnice i Goleiszów w 1923 roku pokryto dach. Szkoła w Książnicach do 1924 r. była szkołą jednoklasową. Decyzją kuratorium z dnia 12 grudnia zreorganizowano ją z jednoklasowej na dwuklasową publiczną szkołą powszechną, a rozporządzeniem z dnia 31 grudnia 1926 roku wyznaczono dla niej stopień organizacyjny jako trzyklasową.

Rozpoczęcie budowy szkoły

W 1938 roku w Książnicach przystąpiono do budowy siedmioklasowej szkoły. 20 października odbyło się poświęcenie kamienia węgielnego pod przyszły murowany budynek szkoły. Inicjatorem tej budowy był [ksiądz Stanisław Grzyb](#), którego staraniem wykonano betonowe fundamenty. Szkoła w Książnicach od momentu odzyskania niepodległości przez Polskę miała bardzo trudne warunki lokalowe. Kiedy zimą przychodziły ostre mrozy, dzieci marzły, dlatego w czasie lekcji niejednokrotnie zdarzało się, że aby się rozgrzać biegały dookoła ławek.

Ks. S.Grzyb stojący na fundamentach szkoły (zdjęcie powojenne) □

Praca w czasie II wojny światowej

Normalne życie szkoły przerwał wybuch II wojny światowej. Rok szkolny 1939/1940 nie rozpoczął się 1 września. Przerwa trwała do 4 grudnia 1939 roku. Dotychczasowa kierowniczka pani Romanowa została zwolniona z urzędu, gdyż jak stwierdziły władze niemieckie "jako mężatka, której mąż może dać utrzymanie, pracować nie musi". Kierownikiem szkoły został Jan Hajec ewakuowany z Pomorza. W roku szkolnym 1939/1940 zapisanych było do szkoły 184 uczniów. Z powodu silnych mrozów dochodzących często do minus 37 stopni, nauka odbywała się bardzo nieregularnie. Ponadto była utrudniona, gdyż na skutek zarządzenia władz niemieckich, zabrano dzieciom podręczniki do nauki języka polskiego, historii i geografii, a następnie polecono zamknąć bibliotekę szkolną. Według słów ówczesnego kierownika szkoły: "nauczanie w szkole polegało na improwizacji, na ciągłych pracach piśmiennych. Mimo to dzięki wyczerpanej pracy nauczycielstwa wyniki były zadowalające". Lata wojny przyniosły wiele niespodzianek. Ciągłe szykany Polaków, aresztowania inteligencji przyczyniły się do wzmożonego ruchu kadrowego wśród nauczycieli. Nie ominęło to również Książnic. W okresie okupacji w tutejszej szkole pracowali między innymi: Janina Wanatowicz, Katarzyna Kielawa, Leon Winiarz, Elżbieta Duszkiewicz. Liczba dzieci w latach wojny wzrosła do 260. W rejonie szkoły zamieszkało dużo rodzin z terenów zachodnich oraz ze wsi wysiedlonych przez Niemców. W związku z tym stopień organizacyjny szkoły w okresie okupacji podniesiono do III stopnia. W kronice szkolnej znajduje się notatka sporządzona pod koniec wojny przez kierownika Jana Hajca. Możemy w niej przeczytać: "Nauczycielstwo w latach okupacji

prowadziło akcję tajnego nauczania przedmiotów zabronionych oraz przygotowywało młodzież do klas gimnazjalnych. W pracy nad wychowaniem młodzieży, w ciężkich latach wojny, wiele pracy obok nauczycielstwa włożyli wielcy przyjaciele młodzieży, księża: Tomasz Rzepka a zwłaszcza Stanisław Zając". Koniec wojny dla Książnic był bardzo bolesny. Znaczna część wioski została zniszczona. Leży w gruzach kościół parafialny. Ucierpiała również bardzo szkoła. W czasie ewakuacji terenów przyfrontowych w opróżnionym budynku szkolnym umieszczono szpital wojskowy. Znaczna część akt szkolnych i część sprzętu szkolnego uległy zniszczeniu.

Kościół przed zburzeniem.

Widok kościoła zburzonego w wojnie hitlerowskiej.

Widok kościoła od strony ołtarza- 2000r.

Widok ogólny - 2003r.

Okres powojenny

Po przejściu ofensywy mimo trudności, szkoła została uruchomiona. Przygotowano dwie sale w budynku szkolnym i salę wynajętą w Goleiszowie. Liczba dzieci początkowo wynosiła 254, później przez odpływ ludności na zachód zmniejszyła się do 235. W maju 1945 roku na polecenie władz nauczyciele wracali na swe dawne stanowiska. W związku z tym kierownik szkoły Jan Hajec 8 maja 1945 roku po pięciu i pół roku pracy w swej rodzinnej wsi, zdał obowiązki kierownika szkoły na ręce pani Emilii Krejdówny, wyjeżdżając do miejsca dawnej

pracy, do Grudziądza. Nowy rok szkolny 1945/1946 rozpoczęto uroczystym nabożeństwem 4 września. Budynek szkolny w Książnicach był bardzo zniszczony, dlatego wynajęto cztery sale w domach poniemieckich we wsi Goleiszów - kolonia. Nie wszystkie klasy rozpoczęły naukę w terminie, gdyż sale w wynajętych budynkach nie były całkowicie wyremontowane. Rok szkolny rozpoczęło wtedy 231 dzieci. W roku szkolnym 1951/1952 nauka nadal odbywała się w baraku, gdyż szkoła była w bardzo złym stanie i nie nadawała się już do użytku. Obok postawiono już nową, murowaną szkołę, w której od nowego roku szkolnego mieli rozpocząć naukę uczniowie.

Barak szkolny

Budowa szkoły

Otwarcie nowej szkoły

22 lipca 1952 roku oddano do dyspozycji dzieci i nauczycieli nowy, piękny budynek szkolny. Uroczystość otwarcia szkoły zorganizował Inspektorat Szkolny i Komitet Rodzicielski. W części oficjalnej udział wzięli przedstawiciele władz samorządowych i szkolnych. Osoby szczególnie związane z budową nowej szkoły to: ks. Stanisław Grzyb, podinspektor szkolny Jankowski oraz pan Bujak. Szkołę wzniosło Budowlane Przedsiębiorstwo Powiatowe, które oddało kierownictwo tej budowy w ręce majstra zamieszkałego w Tuszynie, pana Józefa Bukowego. Pierwszego września 1952 roku uroczyście rozpoczęto naukę w nowej szkole. Rok 1952 to również data powstania miejscowego przedszkola. Umieszczono je w jednej z sal budynku szkolnego. Przedszkole zostało zorganizowane dzięki staraniom rodziców z pomocą [kierowniczkę szkoły Janiny Jarosz](#).

